

શ્રી ગોપાલમણિજી મહારાજ નો સંક્ષિપ્ત જીવન પરિચય

જન્મ વિ.સં 1616 , ધામગમન વિ.સં 1918

શ્રી 108 શ્રી અનંત શ્રી ગોપાલમણિજી મહારાજ પરમધામની શ્રી રાજજી મહારાજની પુષ્પાવતી (પ્રેમ સખી) નામની અંગના છે. તેમને પોતાના ધામ હૃદયમાં યુગલ સ્વરૂપને વિરાજમાન કરાવ્યા. ત્યારબાદ તેમનું આ પ્રગટ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સ્વરૂપ પરમહંસ ગોપાલમણિજીના નામે જગ પ્રસિધ્ધ થયું. જગતમાં ધર્મ ઉત્થાન માટે કલિયુગના 4660 વર્ષ વ્યતીત થયા ત્યારે તેમનો જન્મ સં 1616 માં મધુબની ગામમાં પિતા પં. વિભૂષણ વેદમણિ તથા માતા સુલક્ષણાના ઘરે થયો. જન્મથી જ તેઓ દિવ્ય આકર્ષણ/મોહિત રૂપ ધરાવતા હતા. તેમની 8 વર્ષની ઉંમરે ગામથી 5 કોસના અંતરે આવેલા કલાવતીપુરીમાં પૂ. કુલગુરુ ના આશ્રમમાં વિદ્યા અધ્યયન પ્રાપ્ત કર્યું. તેઓ 8 વર્ષ ની ઉંમર પછી સાધુ મહાત્મા ઓની પ્રેરણાથી આગળ અભ્યાસ માટે કાશી પધાર્યા. પહેલા તે પોતાના ગુરુ પાસે જઈ રહ્યા હતા ત્યારે રસ્તામાં મહાત્મા ઓની મંડળી સાથે રામનવમીના મેળામા ભાગ લેવા સામેલ થયા. ત્યાંથી પ્રયાગરાજના મેળામાં તે ભારતદ્વાજ ઋષિના આશ્રમમાં નિવાસ કર્યો. આ સમયે તેમની ઉંમર 18 વર્ષ ની હતી. ગંગાજીમાં સ્નાન કરતા કરતા લગાતાર ત્રણ દિવસ થઈ ગયા ત્યારે અર્ધરાત્રિ પર્યન્ત ભજનમા તત્પર હતા ત્યારે ગંગાજી એ દેવીનું રૂપ ધારણ કરી તેમના ચરણ સ્પર્ષ કર્યા અને કહ્યું કે, હું હવે નિર્મલ/પવિત્ર થઈ ગઈ. ત્યારે તમે પુછ્યું કે, દેવી !

તમે કોણ છો ? જો આ રીતે મારી સ્તુતિ કરો છો ત્યારે ગંગાજી એ કહ્યું કે, રાજા સગરના પુત્ર કપિલ મુનિના શ્રાપના કારણે ભસ્મ થઈ ગયા હતા. ત્યારે તેમનો ઉધ્ધાર કરવા માટે મેં અને બ્રહ્માજીએ ત્રણ પેઢી સુધી તપશ્ચર્યા કરી હતી. ત્યારે બ્રહ્માજીના પુછવાથી ભાગિરથી એ હાથ જોડીને પોતાના પૂર્વજોના ઉધ્ધાર માટે વિનંતી કરી કહ્યું કે, અમે ગંગાજીને પૃથ્વી ઉપર લઈ જવા ઈચ્છીએ છીએ. આ રીતે મૃત્યુલોક પાપથી કંપાયમાન થઈને કહે છે કે, હું નહીં જઉં. ત્યારે વિષ્ણુજી એ મને બોલાવીને કહ્યું કે, ગંગે તમે મૃત્યુલોકમાં જાવો અને રાજા સગરના પુત્રોથી લઈને મૃત્યુલોકમાં જેટલા પાપી જનો છે તે જો શુદ્ધ દિલથી સ્નાન કરશે તો તે પાપ મુક્ત થઈ. બ્રહ્માજીએ કહ્યું કે, તમારા બધા દુઃખ અને પાપ ત્યારે જ દુર થશે જ્યારે 28 મા કલિયુગના પાંચ હજાર વર્ષ પછી આપણા પરમપ્રિય મુનિજન મહામંત્ર તારતમના ઉપાસક પ્રગટ થશે. આજે વિષ્ણુજીના તે વચન સત્ય સાબિત થયા છે અને હું આજે આપને નમન કરીને પવિત્ર થઈ ગઈ છું. ગંગાજી એ કહ્યું કે, તે બ્રહ્મમુનિ આપ જ છો. પછી ગંગાજી અંતર્ધ્યાન થઈ ગયા. એક માસ પ્રયાગમાં રહીને મહાત્મા લોકોનો સત્સંગ સાંભળ્યો. તે પછી કાશીપુર પહોંચ્યા અને અહીં તેમને શંકરજીના દર્શન થયા. ગંગાજીના કિનારે ઘાટ ઉપર પ્રાતઃ ચાર વાગે વિદ્યા અધ્યયન માં તમે તલ્લીન હતા ત્યારે તમને જોઈને સરસ્વતિ દેવી પ્રગટ થઈને તમને પ્રણામ કરે છે. તમે મહારાજ શ્રી

તેમનુ રુપ જોઈને ઘબરાઈને કહે છે, માતેશ્વરી આપ કોણ છો ? ત્યારે દેવી જવાબ આપે છે કે, હું સરસ્વતી સર્વ વિધ્યાધિપતિ છું.

તમે તો વિધ્યાધિપતિના પણ દેવ સમાન છો. તમે ચિંતા ના કરશો. તમે બ્રહ્મચારી મહારાજ તમારા મૂળ સ્વરુપને વિસરી ગયા છો. આ નશ્વર જગતમાં સંપૂર્ણ વિધ્યા આપની પાસે છે. પછી મહારાજ શ્રી ને બધી વિધ્યાની અનુભૂતિ થવા લાગી. મહારાજ શ્રી કાશીપુર બે વર્ષ રહ્યા. અહીં માતા પિતાને બોલાવીને વેદશાસ્ત્ર દ્વારા અનેક અનંત તથ્ય દર્શાવીને વિરક્ત થઈ ગયા. આ સમયે આપની ઉંમર 20 વર્ષ હતી. પછી આપ શ્રી કૃષ્ણજીના ભજન ચિંતનમાં મગ્ન થઈ ગયા

સં 1636 પછી મહારાજ શ્રીએ બ્રહ્મચારી વેષનો ત્યાગ કરીને પરમહંસ વેષ ધારણ કર્યો. પરમહંસ વેષમાં વિચરણ કરતા આપશ્રી ચિત્રકુટ થઈ જગન્નાથપુરી, રામેશ્વર પુરી, નાસિક, પંચવટી, નર્મદા, ગંગા, ડાકોર, વહિરનાલ, પાટન, સુદામાપુર, દ્વારિકાપુરી આવી એક વર્ષ રહ્યા. આ સમયે આપની ઉંમર 23 વર્ષની હતી. પછી આપ વૃન્દાવન પધાર્યા. પછી હરિદ્વાર, બદ્રિકાશ્રમ , નરનારાયણના દર્શન કર્યા.

ત્યારબાદ કેદારનાથ, ગંગોત્રી, જમનોત્રી, નોલછિરો, કેલાસ પધાર્યા.

સં 1647 માં મહારાજ શ્રી 31 વર્ષના થયા હતા.અહીંથી પછી ધીર

મહાગંભીર સઘન વનમા પધાર્યા. રમણિક સ્થાન જોઈને આપ

ત્રિશંકનાથ મહા યોગીરાજ કંકુણિયા માં પ્રણામ કર્યા. યોગીરાજ ઉપર

ઉઠાવીને આપની ઉપર દ્રષ્ટિપાત કરીને આપના વિરક્ત, તેજોમયી,

દિવ્ય સ્વરુપ ને જોઈને આશિર્વચન કહ્યા. ત્યારે તેમને કહ્યું કે, યોગેશ્વર મહારાજ! આત્મ-કલ્યાણ વાળા પ્રભુની પ્રાપ્તિ કેવી રીતે થશે. તેમની જ શોધમા તો અનેક તિર્થ યાત્રા અને સંતો સાથે સમાગમ કરતા જંગલો, પહાડો અને દુર્ગમ સ્થાનો પર થઈને હું તમારા શરણમાં આવ્યો છું. મને આત્મદર્શન કરાવજો. ત્રિશંકનાથજી એ તેમને આત્માની ઓળખાણ અને પરબ્રહ્મ પરમાત્માને પામવા માટે અષ્ટાંગ યોગ સાધનાની આવશ્યકતા જણાવી.

તે સમય વિ. સં1653 નું વર્ષ હતું. યોગ સાધનાના આઠ અંગ યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિનું વિધીપૂર્વક સાધન અને યોગના છ ઉપ અંગ સમ, દમ, ઉપષિતો, નિનિક્ષા, સમાધાન, અને વિશ્વાસ તથા ચક્ર , દલ, કમલ, અક્ષર, રંગ, નાડી, પંચતત્ત્વ દેહાવસાન, જપ, તથા મુદ્રા બંધન, ખેચરી તેમ બધી યોગ સાધના પૂર્ણ કરી. આ બધી ક્રિયાઓ પછી સમસ્ત સિદ્ધિઓ મહારાજ શ્રી ની અંદર સમાવિષ્ટ થઈ ગઈ. આ રીતે આપને વિભિન્ન શક્તિ પ્રાપ્ત થઈ. ગુરુ ત્રિશંકનાથજીને પ્રણામ કર્યા ત્યારે તેમને યોગ પરિક્ષાના પરિણામ થી પ્રસન્ન થઈને આપનું નામ ગોપાલનાથ મહાયોગીરાજ રાખ્યું. ત્યાં ત્રણ વર્ષ રહીને ફરી જંબુદ્વિપમાં જ્યાં નવ ખંડ છે જેનો વિસ્તાર પુરાણોમાં એક લાખ યોજન કહ્યો છે. આ બધી જગ્યા એ ભ્રમણ કરીને સમસ્ત ખંડોની અનેક વાર પ્રદક્ષિણા કરી. મહાસધન રમણિય

વનોમાં જઈને પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત કરી. અને ત્યાં જ મહારાજ શ્રી એ બાર વર્ષની સમાધિ લગાવી.

સમાધિ માંથી જ્યારે જાગૃત થયા ત્યારે મહારાજ શ્રીની ઉંમર 55 વર્ષની હતી. તે પછી તે ફરી તિર્થ ભ્રમણ માટે નિકળ્યા. નરસિંહજીના સ્થાન પર થોડો સમય રહ્યા. પછી ઈલાવૃત ખંડનુ ભ્રમણ કરે છે. તે સમયે મહારાજ શ્રી ની ઉંમર સં 1701 માં 85 વર્ષની હતી. તે સમયે સુમેરુ પર્વતની પરિક્રમા કરી. પછી કેતુમાલ ખંડમાં સુંદર દ્રવ્યો જોયા અને ત્યાં જ આપ સમાધિ લગાવીને એકાગ્રચિત્ત થઈ ગયા. સમાધિ માંથી જાગૃત થયા પછી ફરી કક્ષ્યપ અવતાર હિરણ્યમ ખંડનુ અવલોકન કરીને વિ. સં 1734 માં આપની ઉંમર 118 વર્ષ ની હતી. તે પછી રમ્યક ખંડ, વારાહ રુપ, જલફીશ - વનફીશ , ઋષિખંડ કંચન, ઋષિકેસ પર્વત, દુર્ગમ શિખર આરોહણ કર્યું. ત્યાં અનેક પ્રકારના વૃક્ષો, ડાળીયો, ફૂલો, સરોવરોનું અવલોકન કરતા કમ્પુરુષ ખંડ, સમુદ્ર કિનારા, હિમાલય પહાડ પધાર્યા.

સતયુગ, ત્રેતા, દ્વાપર અને કળિયુગના બધા મહર્ષિઓ, મુનિ, યોગેશ્વર, સિદ્ધિ સમાધિમાં જઈને દર્શન અને સત્સંગનો લાભ લીધો. ત્યાંથી ગિરિ, કંદરા. ગંગાસાગર પહોંચીને મકરસંક્રાંતિના અવસર પર કપિલદેવ મુનિના દર્શન કર્યા. આ સમયે આપની ઉંમર 131 વર્ષ અને વિ. સં 1747 હતા.

જ્યાં જેવા સ્વરુપ ની તમારે જરૂર હતી ત્યાં તેવું સ્વરુપ બનાવીને આપ ભ્રમણ કરતા હતા.

એક ક્ષણમાં એક સહસ્ર કોસની મંજિલ હાંસિલ કરવી આપના માટે સરળ હતી. પરમતત્વની પ્રાપ્તિ ના થવાનું આપને દુઃખ હતું. વિ. સં **1832** માં આપની ઉંમર 216 વર્ષની હતી. ત્યારબાદ નિમ્બાર્ક સંપ્રદાય માં પોતાના જન્મથી લઈને અત્યાર સુધીનું વૃતાંત સંભળાવ્યું. તેમને કહ્યું કે, હે યોગેશ્વર ! તમે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનની અનન્ય પ્રેમલક્ષણા ભક્તિથી સ્મરણ કરો. ત્યારે આપે પ્રકાશ દાસજી પાસેથી ચૂડામણી મંત્ર લીધો અને એકાંતમાં આસન લગાવ્યું. આ સમયે તેમની ઉંમર 225 વર્ષ ની હતી. **12** વર્ષ સુધી આપે શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપમાં તન, મન, જીવ, આત્મ ના રોમ-રોમમાં શ્રી કૃષ્ણ કિશોર રૂપ નાચવા લાગ્યું. ક્ષણમાં રૂદન, હંસવું, મુગ્ધ થવું , એવી દશા આવી ગઈ. આ કઠિણ સાધના કાર્યથી શ્રી કૃષ્ણજીનું મોહક હંસતુ રૂપ તમારા હૃદય માંથી અદ્રશ્ય થઈ ગયું. જેવું તે સ્વરૂપ અદ્રશ્ય થયું કે તરત તે ચોંકી ગયા. જાગૃત થયા પછી જોયું કે, નૂરમયી મંડળ નાચી રહ્યું છે. તે મંડળમાં મહારાજ શ્રી એ અત્યંત દિવ્ય સ્વરૂપ આપને મનોહર છબિમાં સાક્ષાત દ્રષ્ટિગોચર થયું. તે સ્વરૂપના અંગ-અંગની શોભાનું ચિતવન કરી પોતાની આત્માની અંદર તે છબિને દ્રઢ કરતા ગયા.

શ્રી સચ્ચિદાનંદ અક્ષરાતીત શ્રી રાજજી મહારાજ પ્રગટ થઈને હંસતા હંસતા કહે છે, હે પ્રિય પુષ્પાવતી સખીની આત્મા જે કારણે તે કઠિણ કષ્ટો ઉઠાવીને આ નશ્વર સંસારમાં પૂર્ણબ્રહ્મ પરમાત્માને શોધી રહી છે તે હું જ છું. તમારી સામે જે આ સ્વરૂપ ઉપસ્થિત છે તે સ્વરૂપના કોઈ સાક્ષાતકાર

કરી શકતા નથી. તમે મારી પરમધામની અંગના છો એટલામાટે મને જોઈ રહી છો. હવે તમારી જે ઈચ્છા હોય તે પ્રગટ કરો. મહારાજશ્રી વિનયપૂર્વક માંગે છે કે, હે પ્રભુ ! મારી આત્મામાં હંમેશા ઉપસ્થિત રહો. શ્રી રાજજી પ્રસન્ન થઈ વિરાજમાન થાય છે. શ્રી રાજજીના આદેશ અનુસાર આપ દક્ષિણ તરફ પ્રસ્થાન કરો છો. તે સમયે આપની ઉંમર **238** વર્ષ હતી. એક વૃક્ષ નીચે તેમને આસન લગાવી સદગુરુનું ભજન ગાયન કર્યું. સદગુરુ નિજાનંદ સ્વામી એ દર્શન પ્રદાન કર્યા. નિજાનંદ સ્વામી એ કહ્યું કે, શ્રી રાજજીની સાથે **12000** બ્રહ્માત્માઓ રસાનંદનું પાન કરે છે. તમારા **12000** ના ચાલીસ જુથ છે. તમે દુઃખનો ખેલ જોવા માંગણી કરી હતી એટલે આ સંસાર મા આવી છો. વ્રજ, રાસ પછી હવે તમે ત્રીજા બ્રહ્માંડમાં આવી છો. તમે આપણી સૌ સખીઓ ને જાગૃત કરો. નિજાનંદ સ્વામિ મહામંત્ર તારતમ તેમને સંભળાવીને અંતર્ધ્યાન થઈ ગયા. હવે ગોપાલમણિજી મહારાજની દ્રષ્ટિ દિવ્ય થઈ ગઈ. તેમને મૃત્યુલોકથી પરમધામ સુધી જોગવાઈ ઓ દેખાવા લાગી. વિ. સં **1856** માં મહારાજ શ્રીની ઉંમર **240** વર્ષ થઈ હતી. ત્યારે તે પન્ના ધામ તરફ પ્રસ્થાનકરે છે. પન્નામાં **15** દિવસ રહે છે. જ્યારે ત્યાં આત્માઓ જાગૃત થવા લાગી અને આત્માઓ નો મેળો વ્રજની જેમ વધતો જાય છે. સર્વ પ્રથમ ગબ્બરસિંહ મિશ્રની જગ્યા પર આપે જાગણી ભૂમિની રેખા ખેંચી દીધી અને મંદિર નિર્માણ શરૂ થયું. મંદિર બનીને જ્યારે તૈયાર થઈ ગયું ત્યારે આપ પન્નામા આવીને સેવા પૂજા નું દિવ્યરાજ સ્વરૂપ કુલજમ

સ્વરૂપ લાવ્યા અને ધૂમધામથી ભંડારો કર્યો અને સેવા પૂજાની સ્થાપના વિ. સં **1861** માં કરી. આનંદ અંગ જોડીની સેવા ખૂબ ઉત્સાહપૂર્વક પધરાવવામાં આવી.

શ્રી પરમહંસ ગોપાલમણિજી મહારાજે ત્યાં અનેક બ્રહ્માત્માઓ ને જાગૃત કરી. બધાં કાર્યો પૂર્ણ કર્યા પછી એક વર્ષ પછી મહારાજશ્રી એ પરમધામ જવાની ઈચ્છા પ્રગટ કરી. વિ. સં **1918** મા આપની ઉંમર **302** વર્ષ હતી. અસાઢ માસ, રવિવાર ના દિવસે પાછલા પ્રહરમાં આપે કાંઈક વિશેષ નિર્દેશ આપીને ધ્યાનાવસ્થિત થઈ ગયા. લોકો રૂદન કરવા લાગ્યા. આપે તે સૌ ને સાંત્વના આપી. તેમને કહ્યું કે, આ મંદિર મુઠ્ઠી ઉપર ચાલશે અને દૈનિક ક્રિયા ઓ ચાલતી રહેશે. આપે પુનઃ પૃથ્વી ઉપર હાથ ફેરવ્યો અને સમસ્ત લોકો સામે તીવ્ર પ્રકાશ ફેલાઈ ગયો. સૌ ની નજર સ્થિર થઈ ગઈ. ક્ષણ વારમાં જોત-જોતામાં મહારાજ શ્રીનું સ્વરૂપ અંતર્ધ્યાન થઈ ગયું.

પ્રણામજી